

COMPARTIMENTUL

ȘTIINȚE POLITICE

CZU 342.84:352

DOI [https://doi.org/10.52388/1812-2566.2022.1\(96\).01](https://doi.org/10.52388/1812-2566.2022.1(96).01)

EVOLUȚIA INSTITUȚIEI ALEGERILOR LOCALE DUPĂ DECLARAREA INDEPENDENȚEI REPUBLICII MOLDOVA

Andrei SMOCHINĂ

Doctor habilitat, profesor universitar,

Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Chișinău, Republica Moldova

e-mail: studii_juridice@yahoo.com

<https://orcid.org/0000-0002-9010-3489>

Ion CEBANU

Doctorand,

Universitatea Liberă Internațională din Moldova,

Chișinău, Republica Moldova

e-mail: ion919991@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-0995-5992>

Alegerile reprezintă un instrument juridic care au drept scop desemnarea organelor reprezentative. Prezentul articol abordează alegerile locale ca instituție fundamentală a democrației reprezentative, îmbrățișate de Republica Moldova de la declararea independenței și până în prezent. Actualitatea temei propuse spre cercetare se evidențiază sub două aspecte. În primul rând, în literatura de specialitate este recunoscut că alegerile prezidențiale și cele parlamentare sunt văzute ca alegeri politice, pe când în cazul alegerilor locale opiniile se diversifică, unii autori considerându-le alegeri administrative. Prin urmare, vom scoate în evidență principalele trăsături ale acestor tipuri de alegeri care au fost formate timp de trei decenii, dar și abordările teoretice referitoare la instituția alegerilor. De asemenea vom examina și principalele curenți de ordin legislativ și instituțional pe care statul nostru le întâmpină în procesul organizării și desfășurării alegerilor locale, la fel vom propune anumite recomandări pentru o bună funcționare a respectivei instituții.

Cuvinte-cheie: *alegeri locale, sistem electoral, absentism, alegători, administrație publică, autonomie locală, eligibilitate.*

THE EVOLUTION OF THE INSTITUTION OF LOCAL ELECTIONS AFTER THE DECLARATION OF INDEPENDENCE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Elections are a legal instrument aimed at appointing representative bodies. This article addresses local elections as a fundamental institution of representative democracy, embraced by the Republic of Moldova since the declaration

of independence until now. The topicality of the theme proposed for research is highlighted under two aspects. First of all, in the specialist literature it is recognized that presidential and parliamentary elections are seen as political elections, while in the case of local elections, opinions diverge, some authors considering them administrative elections. Therefore, we will highlight the main features of these types of elections that have been formed for three decades, but also the theoretical approaches related to the institution of elections. We will also examine the main legislative and institutional deficiencies that our state encounters in the process of organizing and conducting local elections, and we will also propose certain recommendations for the proper functioning of the said institution.

Keywords: local elections, electoral system, absenteeism, voters, public administration, local autonomy, eligibility.

EVOLUTION DE L'INSTITUTION DES ÉLECTIONS LOCALES APRÈS LA DÉCLARATION D'INDÉPENDANCE DE LA RÉPUBLIQUE DE MOLDOVA

Les élections sont un instrument juridique visant à nommer des organes représentatifs. Cet article traite des élections locales en tant qu'institution fondamentale de la démocratie représentative, adoptée par la République de Moldova depuis la déclaration d'indépendance jusqu'à présent. L'actualité du sujet proposé pour la recherche est mise en évidence sous deux aspects. Tout d'abord, dans la littérature, il est reconnu que les élections présidentielles et parlementaires sont considérées comme des élections politiques, tandis que dans le cas des élections locales, les opinions sont diversifiées, certains auteurs les considèrent comme des élections administratives. Par conséquent, nous soulignerons les principales caractéristiques de ces types d'élections qui se sont formées depuis trois décennies, mais aussi les approches théoriques concernant l'institution des élections. Nous examinerons également les principales lacunes législatives et institutionnelles auxquelles notre État est confronté dans le processus d'organisation et de conduite des élections locales, et nous proposerons également certaines recommandations pour un bon fonctionnement de cette institution.

Mots-clés: élections locales, système électoral, absentéisme, électeurs, administration publique, autonomie locale, éligibilité.

ЭВОЛЮЦИЯ ИНСТИТУТА МЕСТНЫХ ВЫБОРОВ ПОСЛЕ ПРОВОЗГЛАШЕНИЯ НЕЗАВИСИМОСТИ РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА

Выборы являются правовым инструментом, направленным на назначение представительных органов. В данной статье местные выборы рассматриваются как фундаментальный институт представительной демократии, принятый Республикой Молдова с момента провозглашения независимости и до настоящего времени. Актуальность предложенной для исследования темы выделена в двух аспектах. Прежде всего, в специальной литературе признается, что президентские и парламентские выборы рассматриваются как политические выборы, тогда как в случае с местными выборами мнения расходятся: некоторые авторы считают их административными выборами. В этой связи, мы выделим основные черты этих типов выборов, которые сформировались за три десятилетия, а также теоретические подходы к институту выборов. Мы также рассмотрим основные законодательные и институциональные недостатки, с которыми сталкивается наше государство в процессе организации и проведения местных выборов, а также предложим определенные рекомендации для надлежащего функционирования института местных выборов.

Ключевые слова: местные выборы, избирательная система, абсентеизм, голосование, избиратели, государственное управление, местное самоуправление, правомочность.

Introducere

Alegerile reprezintă un instrument juridic care au drept scop desemnarea organelor reprezentative. Prin aceste organe, cetățenilor li se asigură posibilitatea de a participa la conducerea statului. Totodată, este garantat parteneriatul dintre cei aleși, pe de o parte, și alegători (cetățenii statului), pe de altă parte. Această legătură continuă dintre popor și conducătorii lui este extrem de importantă pentru o societate democratică unde luarea deciziilor este un proces complex bazat pe principii juridice, politice dar și de ordin moral, unde reprezentativitatea, legalitatea, legitimitatea, transparența și alternanța la conducere asigură buna dezvoltare a statului și pacea socială.

Alegerile, ca instituție politică, au parcurs o cale destul de anevoioasă începând cu antichitatea, pe când Aristotel menționa că, în general, desemnarea în diverse magistraturi prin tragerea la sorți este de natură democratică, iar desemnarea prin alegere este de natură oligarhică, revoluția franceză din 1789, precum și revoluțiile din sec. XIX, perioada sovietică, aducând trecerea de la o conducere total centralizată la o conducere administrativă descentralizată [1, p. 9].

Actualitatea temei propuse spre cercetare se evidențiază sub două aspecte în primul rând în literatura de specialitate este recunoscut că alegerile prezidențiale și cele parlamentare sunt văzute ca alegeri politice, pe când în cazul alegerilor locale opiniile se diversifică, unii autori considerându-le alegeri administrative. Astfel, diversificarea opiniilor în chestiunea alegerilor locale sub acest aspect aduce posibilitatea dezbaterilor doctrinare și lasă loc de interpretare proprie sub aspectul actualității în problematica respectivă. În plan secund, actualitatea temei pentru statul nostru se rezumă și la cercetarea evoluției normelor electorale și de alt ordin, sub aspectul problemelor întâmpinate în procesul evoluției instituției

respective timp de trei decenii, de la declararea independenței Republicii Moldova. Aceste abordări permit identificarea unor soluții practice și teoretice privind evoluția alegerilor locale și pot aduce o plus valoare sub aspectul îmbunătățirii legislative, preluând bune practici de la societăți mai avansate în acest domeniu.

Din cele relatate mai sus rezultă și **scopul** demersurilor noastre privind instituția alegerilor locale, prin care ne propunem identificarea unei viziuni proprii în ce privește caracterul administrativ sau politic al alegerilor locale, precum și soluții sau recomandări în unele chestiuni problematice privind tematica abordată, acestea fiind de folos, inclusiv, pentru dezvoltarea democratică a colectivităților locale din statul nostru.

Idei și discuții

În accepțiunea autorului Victor Popa, alegerile reprezintă un act juridic, prin al cărui intermediu alegătorii, investiți cu dreptul de vot în baza unor reglementări normative, selectează prin vot individual un candidat sau un grup de candidați în organul în care îi va reprezenta pe o perioadă de timp [2, p. 915]. Astfel, alegerile sunt privite ca un act juridic prin intermediul căruia alegătorii au posibilitatea de selecție a candidaților. O opinie separată o are autorul Ion Guceac, care definește alegerile ca fiind procedura de formare a unui organ de stat sau investirea unei persoane cu atribuții publice, realizată prin intermediul votului acordat de persoane autorizate, în condițiile în care pentru obținerea mandatului respectiv sunt propuse două sau mai multe candidaturi [3, p. 19]. Astfel, al doilea autor, deși în esență definește alegerile asemănător cu primul, totuși pune accentul pe procedura instituției alegerilor. Totodată, menționăm că alegerile constituie unica cale prin intermediul căreia națiunea selectează atât organele centrale reprezentative, cât și autoritățile publice

locale. Astfel, se demonstrează faptul că autoritățile administrației publice locale nu se limitează numai la administrarea treburilor publice locale, dar, într-un sens mai larg, participă la exercitarea suveranității naționale [1, p. 9]. Prin urmare, astfel se asigură realizarea unuia dintre drepturile fundamentale ale omului și cetățeanului, prevăzut în art. 21 din Declarația Universală a Dreptului Omului, voința poporului fiind baza puterii de stat. Această voință trebuie să fie exprimată prin alegeri oneste, care trebuie să aibă loc periodic, prin sufragiu universal, egal și prin vot secret sau după o procedură echivalentă, care să asigure libertatea votului [14, art. 21]. Acest aspect deschide dezbaterile în literatura de specialitate privind caracterul alegerilor locale și cele parlamentare sau prezidențiale, prin urmare este recunoscut aproape unanim că cele prezidențiale și parlamentare sunt alegeri politice, deoarece sunt alese autoritățile publice ale statului, care sunt antrenate în exercitarea suveranității naționale [2, p. 932]. Spre deosebire de acestea, alegerile locale sunt considerate alegeri administrative. În Franța, de exemplu, această concepție a fost influențată de îndelungata perioadă de administrare prin reguli tradiționale centralismului iacobin [2, p. 933].

Cât privește sistemul electoral, care este în strânsă legătură cu instituția alegerilor, Alexandru Radu menționează că reprezintă ansamblul mijloacelor și metodelor prin care sunt desemnați titularii puterii politice, atât la nivel local, cât și la nivel național, în acord cu opțiunea cetățenilor exprimate prin vot [4, p. 13].

Referitor la viziunea legiuitorului nostru, remarcăm faptul că în Codul Electoral nr. 1381 din 21.11.1997, chiar în articolul unu, intitulat „Noțiuni Generale”, noțiunea de „alegeri” include: alegerile în Parlament, pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova, în autoritățile administrației publice locale, precum și referendumurile, arătând că aceeași noțiune vizează acțiunile cetățenilor,

partidelor și altor organizații social-politice, blocurilor electorale, organelor electorale și altor organe de stat, orientate spre întocmirea listelor electorale, desemnarea și înregistrarea candidaților, efectuarea agitației electorale, votarea și constatarea rezultatelor votării, precum și alte acțiuni electorale întreprinse în conformitate cu legislația în vigoare [15, art. 1].

Prin urmare, observăm o oarecare egalare a alegerilor locale cu cele prezidențiale, parlamentare și a referendumurilor. Aceasta se datorează faptului că sub aspect procedural, ele conțin o mulțime de similitudini, iar pentru anumite deosebiri sub același aspect, legiuitorul nostru a prevăzut în Titlu V art.129 – art. 151 din Codul Electoral, menționat mai sus. Putem deduce că în accepțiunea legislației naționale alegerile de orice tip (parlamentare, prezidențiale sau locale) sunt strâns legate de principiul reprezentării, având scopul desemnării organelor reprezentative. Prin urmare, alegerile locale după opinia autorului Victor Popa pot fi privite în două sensuri:

sens restrâns – alegerile locale au un caracter administrativ, deoarece, se constituie ca urmare o autoritate administrative;

sens larg – alegerile locale posedă un caracter politic, dat fiind faptul că servesc drept mecanism de constituire a componentelor regimului reprezentativ, generează descentralizarea administrativă, democrația locală, implică participarea cetățenilor la administrarea autonomă a afacerilor publice locale [2, p. 935].

În opinia noastră considerăm alegerile locale ca fiind ambivalente, politico-administrative, care au scopul asigurării guvernării treburilor de importanță locală. Acestea se desfășoară în baza principiilor comune pentru toate tipurile de alegeri – votul universal, direct, secret, liber exprimat. În ce privește regulile normative, în esență, sunt aceleași, urmăresc scopul ca să se respecte reprezentarea

voinței cetățenilor și să se desfășoare în baza pluralismului politic, iar pe de altă parte, alegerile locale asigură respectarea și chiar implementarea autonomiei locale. Mai subliniem faptul că organele locale fac parte din puterea executivă a statului, prin urmare acestea reprezintă elemente constitutive ale puterii de stat, ce administrează interesele societății și totodată fac parte și din puterea politică a statului. Prin urmare, a privi alegerile doar sub aspect politic sau administrativ nu ar fi corect, ar fi doar jumătate de adevăr, iar pentru comparație funcția de Primar General al municipiului Chișinău este a doua din statul nostru după cea de Președinte a Republicii Moldova ca și grad de reprezentativitate, deși din punct de vedere administrativ reprezintă o funcție de administrare locală din punct de vedere politic are o influență colosală pentru viața politică internă. Prin urmare, putem defini ***alegerile locale ca fiind instrumentul de selectare care îl au la îndemână membrii colectivităților locale, cu scopul formării autorității administrației publice, exercitarea autonomiei locale și soluționării treburilor publice din unitățile administrativ-teritoriale.***

Nu putem să nu remarcăm faptul că dincolo de preocupările noastre asupra instituției alegerilor sub aspect juridic, acestea sunt strâns legate și de aspectul sociologic cum ar fi elitele sau conceptului de personalitate, care pentru o societate ca a noastră ieșită din comunism și unde spiritul paternalist domină societatea și sugrumă libertatea individuală, rolul elitelor și personalităților au jucat o influență covârșitoare și după obținerea independenței. Dorim să remarcăm aici viziunile lui Dimitrie Gusti care vorbind despre acest aspect, menționează că, cultura nu este opera unui om sau a unei generații, ci a unei colaborări universale cu vaste filiații în timp și spațiu [5, p. 321]. Așadar, putem deduce că chiar dacă împrejurările politice se modifică, așa cum s-a întâmplat în 1991, oamenii rămân aceiași, iar sistemul lor de valori se schimbă

mult mai lent decât o revoluție sau o reformă instituțională. Totuși Constantin V. Lucien, vorbind despre personalități și elite consideră că, o generație se afirmă numai dacă este condusă de un grup de oameni de elită, iar formarea elitelor este legată de apropierea unui ideal etic în cadrul generației și de fenomenul personalizării individuale și sociale. La înțelegerea unui ideal etic se ajunge cu greu prin experiență istorică, prin adoptarea autenticilor valori ale vieții și culturii și prin asumarea unei discipline a activității spirituale [6, p. 95]. Nu vom adânci subiectul abordat de marii sociologi români, însă vom aminti că rolul generațiilor, elitelor și personalităților pentru statul Republica Moldova a fost un factor colosal în ce privește afirmarea statalității.

Întorcându-ne la aspectul normativ al problemei, conform Constituției Republicii Moldova, art. 110, teritoriul țării este organizat sub aspect administrativ în sate, orașe, raioane și unitatea teritorială autonomă Găgăuzia. În condițiile legii, unele orașe pot fi declarate municipiu, iar localităților din stânga Nistrului le pot fi atribuite forme și condiții speciale de autonomie în conformitate cu statutul special adoptat prin lege organică. Statutul capitalei statului nostru se reglementează la fel prin lege organică [13, art. 110].

Modul de organizare și funcționare a autorităților administrației publice în unitățile administrativ-teritoriale sunt prevăzute în Legea nr. 436 privind administrația publică locală din 28.12.2006, unde se arată că administrarea publică în unitățile administrativ-teritoriale se întemeiază pe principiile autonomiei locale, descentralizării serviciilor publice, eligibilității autorităților publice locale și consultării cetățenilor în probleme locale de interes deosebit. Totodată, autoritățile administrației publice locale beneficiază de autonomie decizională, organizațională, gestionară și financiară, au dreptul la inițiativă în tot ceea ce

privește administrarea treburilor publice locale, exercitându-și, în condițiile legii, autoritatea în limitele teritoriului administrat, iar aplicarea principiilor enunțate nu poate afecta caracterul unitar și indivizibil al statului [16, art. 3].

O chestiune aparte o ridică unitatea autonomă Găgăuzia în ce privește statul acesteia și raportul cu administrația centrală a statului. Astfel, Legea nr. 344 *privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri) stabilește că* este o unitate teritorială autonomă, cu un statut special care, fiind o formă de autodeterminare a găgăuzilor, este parte componentă a Republicii Moldova și este administrată în temeiul Constituției Republicii Moldova, altor legi, Regulamentului Găgăuziei și actelor normative ale Adunării Populare (Halc Topluşu) a Găgăuziei, care nu vin în contradicție cu Constituția și legislația Republicii Moldova [17, art. 1-2]. Observăm, că această unitate teritorială este instituită cu scopul păstrării satisfacerii necesităților naționale și identității naționale a găgăuzilor, dezvoltării lor plenare și multilaterale, prosperării limbii și culturii naționale, asigurării sinestătorniciei politice și economice așa după cum este prevăzut chiar în preambulul legii arătate mai sus. Astfel, Găgăuzia trebuie privită ca unitate teritorială care face parte din sistemul organelor administrației publice locale și care posedă un statut special autonom, fiind forma de autodeterminare a poporului găgăuz. Totuși, o problemă o ridică art. 1, al. 4 din Legea nr. 344 *privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri) care permite* în cazul schimbării statutului Republicii Moldova ca stat independent, poporul Găgăuziei are dreptul la autodeterminare externă [17, art. 1-2]. În opinia noastră, acordarea dreptului la autodeterminare a poporului găgăuz, prin diferențiere de restul populației Republicii Moldova, înseamnă o divizare etnică a cetățenilor statului nostru, care poate duce la conflicte nedorite și chiar ar amenința unitatea poporului, prevăzută

în art. 10 al Constituției Republicii Moldova și care stabilește că statul are ca fundament unitatea poporului, iar Republica Moldova este patria comună și indivizibilă a tuturor cetățenilor săi [13, art. 10]. Chiar dacă printr-o situație ipotetică poporul Republicii Moldova își pierde statalitatea, poporul este un atribut unic văzut în ansamblul diversității sale etnice sau culturale, el nu trebuie diferențiat pe criteriu de etnie, iar pe de altă parte, în cazul lipsei statalității, poporul are în mod natural, în virtutea împrejurărilor în care se poate afla la un moment dat al istoriei, dreptul să decidă viitorul său, ori în acest caz legile statului inexistent nu vor mai fi garantate și prin urmare putem pune la îndoială însăși implementarea lor. După cum menționează și profesorul Andrei Smochină, sintetizând aspectele mecanismului statutului, el arată că unul din aceste aspecte este activitatea executiv-dispozitivă sau administrativă, care realizează în mod nemijlocit sarcinile statului în baza legilor [7, p. 20]. Prin urmare, putem deduce, că dacă statul nu există cu mecanismul său nu mai există nici sarcinile acestuia.

În ce privește statutul municipiului Chișinău, fiind capitala Republicii Moldova, este reglementat printr-o lege specială, Legea nr. 136 „Privind statutul municipiului Chișinău” din 17.06.2016, care stabilește particularitățile specifice ale organizării și funcționării autorităților administrației publice ale municipiului Chișinău și arată că municipiul Chișinău este o unitate administrativ-teritorială de nivelul al doilea, care include în componența sa unități administrativ-teritoriale de nivelul întâi, stabilite în Legea nr. 764-XV din 27 decembrie 2001 „Privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova” [18, art. 1-2].

Organizarea de ansamblu administrativ-teritorială a statului nostru este reglementată de Legea nr. 764-XV din 27.12.2001 privind organizarea administrativ-teritorială. Capitolul II

din lege, ne indică că teritoriul Republicii Moldova este organizat, sub aspect administrativ, în unități administrativ-teritoriale: raioane, orașe și sate. Statutul satului (comunei), orașului (municipiului) se elaborează în baza statutului-cadru, aprobat de Parlament, și se aprobă de consiliul local. Statutul special de autonomie al localităților din stânga Nistrului și al unor localități din sudul țării se stabilește prin legi organice, potrivit art.111 din Constituția Republicii Moldova. Organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova se efectuează pe două niveluri: satele (comunele) și orașele (municipiile) constituie nivelul întâi, raioanele constituie nivelul al doilea. Satul este o unitate administrativ-teritorială care cuprinde populația rurală unită prin teritoriu, condiții geografice, relații economice, social-culturale, tradiții și obiceiuri. Două sau mai multe sate se pot uni, formând o singură unitate administrativ-teritorială numită comună. Satul în care își are sediul consiliul sătesc (comunal) este numit sat-reședință. Comuna poartă denumirea satului-reședință. Orașul este o unitate administrativ-teritorială mai dezvoltată decât satul din punct de vedere economic și social-cultural, cu structuri edilitar-gospodărești, industriale și comerciale corespunzătoare, a cărei populație în mare parte este încadrată în industrie, în sfera deservirii publice și în diferite domenii de activitate intelectuală, în viața culturală și politică, iar municipiul este o localitate de tip urban cu un rol deosebit în viața economică, social-culturală, științifică, politică și administrativă a țării, cu importante structuri industriale, comerciale și instituții din domeniul învățământului, ocrotirii sănătății și culturii. Satelor și orașelor care, datorită condițiilor climaterice, balneologice și înzestrării lor edilitar-gospodărești, prezintă o importanță deosebită pentru sănătatea și odihna populației, li se atribuie, prin hotărâre a Guvernului, statut de stațiune balneo-climaterică,

iar cele care au o importanță deosebită în domeniul economiei naționale, precum și pentru istoria sau cultura statului, prin hotărâre a Guvernului, li se poate atribui statut de nod feroviar, centru istoric, centru cultural [19, art. 4-7, 11].

Totodată, actul normativ respectiv, prin anexele 1-5, realizează o totalizare a tuturor localităților Republicii Moldova, pe care noi am introdus-o în tabelul nr. 1, cu scopul de a avea un tablou clar în ce privește repartizarea primăriilor și localităților statului nostru după unitățile administrativ-teritoriale. Acest demers de sintetizare a informației conținute în actul normativ ne va ajuta să avem o privire de ansamblu și să putem formula anumite recomandări în ce privește administrația locală.

Pe lângă cele arătate în tabelul 1, conform Anexei 5 a Legii nr. 764 privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova din 27.12.2001 pentru unități administrativ-teritoriale din stânga Nistrului (regiune necontrolată de autoritățile constituționale de la Chișinău), legiuitorul admite posibilitatea atribuirii unor forme și condiții de autonomie și totodată menționează că în respectiva regiune sunt 147 de localități, printre care un municipiu (Tiraspol), 9 orașe și 69 de sate/comune. Mai putem deduce din tabel, că în cazul alegerilor locale, deși se aseamănă cu cele parlamentare, totuși organizarea și administrarea lor este un proces care implică un sistem întreg al aparatului birocratic electoral, care trebuie să ajungă și să funcționeze în toate primăriile și localitățile arătate mai sus (în tabel), în același timp și la aceiași intensitate.

În total, la 20 octombrie 2019, la ultimele alegeri locale generale, au fost aleși pentru un mandat de patru ani 898 primari, 10472 consilieri locali și 1108 consilieri raionali și municipali [22].

Vorbind despre instituția alegerilor locale, menționăm că teritoriul Republicii Moldova este organizat, sub aspect administrativ, în sate, orașe, raioane și unitatea teritorială autonomă Găgăuzia.

Tabel 1. Repartizarea teritorial-administrativă a Republicii Moldova

nr.	Raioane/ Municipii	Localități din componența raioanelor/municipiilor				
		Total primării	inclusiv primării		Localități din componența satelor/ comunelor	Total localități
			Orașe	Sate/ Comune		
1	Anenii Noi	26	1	25	40	46
2	Basarabeasca	7	1	6	9	10
3	Briceni	28	2	26	37	39
4	Cahul	36	1	35	50	51
5	Cantemir	28	1	27	53	54
6	Călărași	28	1	27	42	44
7	Căușeni	30	2	28	45	48
8	Cimișlia	23	1	22	35	39
9	Criuleni	24	1	23	40	43
10	Dondușeni	21	1	20	29	30
11	Drochia	28	1	27	39	40
12	Dubăsari	11	0	11	15	15
13	Edineț	34	2	32	45	49
14	Fălești	31	1	30	74	75
15	Florești	42	3	39	74	77
16	Glodeni	19	1	18	32	34
17	Hîncești	39	1	38	62	63
18	Ialoveni	25	1	24	33	34
19	Leova	25	2	23	36	39
20	Nisporeni	23	1	22	38	39
21	Ocnîța	21	3	18	30	33
22	Orhei	36	1	35	73	75
23	Rezina	24	1	23	37	41
24	Rîșcani	29	2	27	50	55
25	Sîngerei	26	2	24	65	68
26	Soroca	34	1	33	65	66
27	Strășeni	27	2	25	35	38
28	Șoldănești	23	1	22	32	33
29	Ștefan Vodă	23	1	22	25	26
30	Taraclia	16	1	15	26	27
31	Telenești	30	1	29	52	55
32	Ungheni	33	2	31	71	74
33	mun. Chișinău	19 (inclusiv Primăria mun. Chișinău)	6	12	25	34
34	mun. Bălți	3 (inclusiv Primăria mun. Bălți)	0	2	0	3
35	mun. Bender	2 (inclusiv Primăria mun. Bender)	0	1	0	2
36	UAT Găgăuzia	26 (inclusiv Primăria mun. Comrat)	2	23	28	32

Sursa: elaborat de către autor în baza [19].

Autoritățile administrației publice, prin care se exercită autonomia locală, sunt consiliile locale alese și primarii aleși. Modul de alegere a consiliilor locale și a primarilor este stabilit de Titlul V al Codului electoral.

De la declararea independenței, în Republica Moldova au avut loc 6 scrutine locale generale. Din diverse motive, atunci când funcțiile de primari devin vacante, Comisia Electorală Centrală organizează alegeri locale noi, de obicei de cel mult 2 ori pe an, primăvara și toamna, cu excepția ultimului an de mandat al autorităților locale [23].

Data alegerilor locale generale sau anticipate conform legislației electorale se stabilește prin hotărâre a Parlamentului, cu cel puțin 60 de zile înainte de alegeri. Pentru alegerile consiliilor locale și ale primarilor, fiecare raion, unitate administrativ-teritorială cu statut special, oraș (municipiu), sector, sat (comună) constituie o singură circumscripție electorală. Circumscripțiile electorale orășenești (municipale), de sector, satești (comunale) sunt constituite de către consiliile electorale de circumscripție ale unităților administrativ-teritoriale de nivelul doi ale Republicii Moldova cu cel puțin 45 de zile înainte de ziua alegerilor. Consiliile electorale de circumscripție orășenești (municipale), de sector, satești (comunale) sunt constituite de către consiliile electorale de circumscripție ale unităților administrativ-teritoriale de nivelul doi al Republicii Moldova cu cel puțin 40 de zile înainte de ziua alegerilor. În cazul desfășurării alegerilor noi sau parțiale, consiliile electorale de circumscripție se constituie de către Comisia Electorală Centrală. Circumscripțiile electorale pentru alegerea consiliilor locale și a primarilor se divizează în secții de votare, pentru care se constituie birouri electorale. În localitățile în care, pentru desfășurarea alegerilor locale se formează o singură secție de votare, consiliul electoral de circumscripție îndeplinește și atribuțiile biroului electoral al secției de votare. O

particularitate a alegerilor locale este că la acestea nu participă militarii care își satisfac serviciul militar în termen și nu participă alegătorii care nu domiciliază în unitatea administrativ-teritorială respectivă, iar în ce privește alegerea, au dreptul de a fi aleși consilieri în consiliile locale cetățenii Republicii Moldova cu drept de vot, care au împlinit, inclusiv în ziua alegerilor, vârsta de 18 ani, iar dreptul de a fi aleși primari au cetățenii Republicii Moldova cu drept de vot, care au împlinit, inclusiv în ziua alegerilor, vârsta de 25 de ani. Candidatul pentru funcția de primar se consideră ales dacă a întrunit mai mult de jumătate din voturile valabil exprimate ale alegătorilor care au participat la votare. În cazul în care nici un candidat nu întrunește mai mult de jumătate din numărul de voturi valabil exprimate, în termen de 2 săptămâni se va proceda la al doilea tur de scrutin cu 2 candidați care au întrunit cel mai mare număr de voturi în primul tur de scrutin. Acești doi candidați se înscriu în buletinele de vot în ordinea descrescătoare a numărului de voturi acumulate în primul tur de scrutin. Dacă mai mulți candidați au acumulat un număr egal de voturi, consiliul electoral de circumscripție efectuează tragerea la sorți, consemnând faptul respectiv într-un proces-verbal. La al doilea tur de scrutin se consideră ales candidatul care a obținut cel mai mare număr de voturi, indiferent de numărul alegătorilor care au participat la alegeri. În caz de paritate de voturi, se consideră ales candidatul care a obținut cel mai mare număr de voturi în primul tur de scrutin. Mandatele de consilier pentru consiliile raionale, orășenești (municipale), de sector și satești (comunale) se atribuie de către consiliile electorale de circumscripție respective. Atribuirea mandatelor de consilier partidelor, altor organizații social-politice, blocurilor electorale, se efectuează prin împărțirea succesivă a numărului de voturi valabil exprimate pentru fiecare partid, altă organizație social-politică, fiecare bloc electoral la 1, 2, 3, 4, etc. până la cifra care corespunde numărului de mandate stabilit pentru

circumscripția electorală respectivă. Din rezultatele tuturor împărțirilor și din numărul de voturi valabil exprimate pentru candidații independenți, se iau în descrescere atâtea numere câte mandate urmează să fie distribuite în circumscripția electorală. De câte numere din acest șir descrescător dispune partidul, altă organizație social-politică, blocul electoral atâtea mandate i se atribuie. Candidatul independent este declarat ales dacă numărul de voturi valabil exprimate pentru el se încadrează în șirul descrescător. Consiliile electorale de circumscripție ale unităților administrativ-teritoriale de nivelul întâi prezintă procesele-verbale cu privire la rezultatele alegerilor în judecătoriile de sector sau municipale respective, iar cele de nivelul doi în judecătoriile unde sunt situate consiliile electorale de circumscripție ale unităților administrativ-teritoriale de nivelul doi. Consiliul electoral de circumscripție al municipiului Chișinău va prezenta actele respective în judecătoria sectorului unde este situat consiliul electoral de circumscripție al municipiului Chișinău. Instanțele de judecată, în termen de 10 zile de la data primirii rapoartelor consiliilor electorale de circumscripție, confirmă sau infirmă printr-o hotărâre legalitatea alegerilor din fiecare circumscripție electorală și o transmite, în termen de 24 de ore după adoptare, Comisiei Electorale Centrale și consiliilor electorale de circumscripție respective, care publică rezultatele definitive. Concomitent, cu confirmarea legalității alegerilor, instanțele de judecată respective validează mandatele consilierilor și primarilor aleși, fapt ce se indică în hotărâre. Persoana aleasă concomitent în funcțiile prevăzute la art.7 din Legea privind statutul alesului local prezintă instanței de judecată consimțământul său de a fi validată în una din aceste funcții. Instanțele de judecată confirmă, de asemenea, și lista candidaților supleanți. Consiliul, se consideră legal constituit după validarea mandatelor a cel puțin 2/3 din numărul total de consilieri. Consiliul electoral de circumscripție eliberează consilierilor

și primarilor aleși legitimații al căror model se aprobă de Comisia Electorală Centrală [15, Titlu V]. Legislația electorală națională în materie de alegeri locale face distincție între câteva noțiuni de bază cum ar fi:

a. *Alegeri nevalabile* sunt acelea la care au participat mai puțin de 1/4 din numărul persoanelor înscrise în listele electorale. Hotărârea cu privire la declararea alegerilor nevalabile se adoptă de către Comisia Electorală Centrală în baza actelor prezentate de consiliile electorale de circumscripție;

b. *Alegeri nule*: sunt declarate nule, dacă în cadrul operațiilor electorale au fost comise încălcări ale Codului Electoral care au influențat rezultatele votării și atribuirea mandatelor. Hotărârea cu privire la declararea alegerilor nule se adoptă de către Comisia Electorală Centrală în baza hotărârilor instanțelor de judecată respective;

c. *Alegeri noi*: acestea au loc dacă consiliul a demisionat, a fost dizolvat ori componența lui s-a redus cu mai mult de 1/3 din numărul stabilit de Legea privind administrația publică locală, dacă primarul a demisionat, a fost revocat sau nu poate să-și exercite funcțiile, inclusiv din cauza privării de drept a ocupării unor funcții, stabilită prin hotărâre judecătorească definitivă, dacă și după votarea repetată nu a fost ales consiliul și/sau primarul, ori s-a efectuat reorganizarea administrativ-teritorială și în unitățile administrativ-teritoriale nou-formate este necesară alegerea autorităților administrației publice locale (consiliilor, primarilor);

d. *Alegeri parțiale*: acestea au loc în cazul în care, în urma alegerilor, nu a fost ales numărul stabilit de consilieri, Comisia Electorală Centrală va fixa, în termen de 2 săptămâni, alegeri parțiale într-o singură sau în mai multe circumscripții.

e. *Votare repetată*: dacă în anumite circumscripții sau secții de votare alegerile sunt declarate nevalabile sau nule, Comisia Electorală Centrală

dispune efectuarea, în termen de 2 săptămâni, a votării repetate pe baza acelorași liste electorale, cu aceleași candidaturi și cu participarea acelorași consilii și birouri electorale. Concurenții electorali vinovați de încălcări ale prevederilor Codului electoral sunt excluși din buletinele de vot, în baza unei hotărâri judecătorești definitive, iar consiliile și birourile electorale care au comis asemenea încălcări se înlocuiesc [15, Titlu V].

O particularitate a acestor alegeri o reprezintă și faptul că data votării repetate, a alegerilor noi și a celor parțiale se stabilesc de către Comisia Electorală Centrală, pe când data alegerilor generale sau anticipate se stabilește prin hotărârea Parlamentului.

Unul din scopurile alegerilor locale este eligibilitatea autorităților administrației publice locale, care presupune succesiunea lor periodică prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat. Acest principiu este consfințit în art. 109 din Constituția Republicii Moldova, unde se menționează că administrația publică din unitățile administrativ-teritoriale se întemeiază pe principiile autonomiei locale, ale descentralizării serviciilor publice, ale eligibilității autorităților administrației publice locale și ale consultării cetățenilor în probleme de interes deosebit. Totodată, autonomia privește atât organizarea și funcționarea administrației publice locale, cât și gestiunea colectivităților pe care le reprezintă [13, art. 109].

Pentru comparație, în România acest principiu își găsește recunoașterea în normele Legii României pentru alegerea autorităților administrației publice locale nr.67/2004, care detaliază și dezvoltă principiul eligibilității prevăzut în art. 2 din Legea administrației publice locale nr.215/23.04.2001, publicată în Monitorul Oficial al României, nr.204/23.04.2001, republicată în Monitorul Oficial al României, partea I, nr.123/20.02.2007, stabilind în această ordine de idei și alte norme referitoare

la procedurile organizării și desfășurării alegerilor consilierilor în consiliile locale, județene și ale primarilor. Potrivit acestor reglementări, consiliile locale, județene, primarii și Consiliul General al municipiului București se aleg prin vot universal, egal, secret și liber exprimat. Consiliile locale și județene se aleg pe circumscripții electorale prin vot exprimat pe baza reprezentării proporționale, în cadrul unui scrutin de listă. Primarii comunelor și orașelor sunt aleși pe circumscripții electorale prin vot exprimat, pe baza scrutinului uninominal [1, p. 9].

În ce privește soluționarea litigiilor electorale, legislația electorală garantează alegătorilor și concurenții electorali posibilitatea de a contesta acțiunile/inacțiunile și hotărârile consiliilor și birourilor electorale și acțiunile/inacțiunile concurenților electorali. Depunerea cererii în instanța de judecată trebuie precedată de contestarea prealabilă în organul electoral ierarhic superior organului al cărui act se contestă, cu excepția contestațiilor privind acțiunile/inacțiunile concurenților electorali, depuse direct în instanța de judecată, și a contestațiilor ce se referă la exercitarea dreptului la vot sau la administrarea alegerilor depuse la biroul electoral în ziua alegerilor. Contestațiile privind reflectarea campaniei electorale de către radiodifuzorii aflați sub jurisdicția Republicii Moldova se examinează de către Consiliul Coordonator al Audiovizualului în conformitate cu prevederile prezentului cod, ale Codului audiovizualului al Republicii Moldova, iar contestațiile ce vizează mijloacele de informare în masă scrise se examinează de către instanța de judecată. Contestațiile privind finanțarea campaniilor electorale se adresează consiliilor electorale de circumscripție. Contestația va conține descrierea faptelor invocate ca presupuse încălcări, probele, temeiul legal, cerințele contestatarului, semnătura și datele de identitate ale persoanei care

o depune. În cazul contestațiilor privind hotărârile organelor electorale, sarcina probării legalității revine acestor organe [15, art. 71].

Legiuitorul a prevăzut răspundere juridică pentru încălcările din domeniul respectiv, formându-se în timp un întreg contencios electoral, astfel conform art.75 (2) Cod Electoral Consiliul Electoral de Circumscripție poate aplica concurenților electorali sau grupurilor de inițiativă:

- a) avertisment;
- b) anularea înregistrării grupului de inițiativă;
- c) intentarea procesului contravențional conform legislației;
- d) lipsirea de alocații de la bugetul de stat, ca sancțiune de bază sau complementară;
- e) solicitarea anulării înregistrării concurentului electoral [15, art. 75].

Anularea înregistrării se aplică la solicitarea în cazul alegerilor locale – la solicitarea consiliului electoral de circumscripție, prin hotărâre judecătorească definitivă care constată:

- a) folosirea de către concurentul electoral a fondurilor financiare și materiale nedeclarate sau depășirea cheltuielilor peste plafonul mijloacelor din fondul electoral;
- b) utilizarea de către concurentul electoral a mijloacelor financiare din străinătate;
- c) nesuspendarea din funcție de către candidatul care are această obligație. În acest caz se anulează înregistrarea candidatului independent sau se exclude din lista concurentului electoral candidatul respectiv;
- d) implicarea de către concurentul electoral a persoanelor care nu sunt cetățeni ai Republicii Moldova în acțiunile de agitație electorală [15, art. 75].

Instanța de judecată la cererea consiliului electoral de circumscripție va examina cererea de anulare a înregistrării concurentului electoral, care va emite o hotărâre nu mai târziu de ziua votării.

Remarcăm faptul că practica contenciosului electoral cunoaște asemenea exemple când au fost anulate înregistrările unor concurenți electorali, astfel cel mai recent caz de acest fel a avut loc în 2021. La data de 25.10.2021 Consiliul Electoral de Circumscripție Electorală Bălți nr. 2 emite hotărârea nr. 28 cu privire la demersul de înregistrare a concurentului electoral la funcția de primar al mun. Bălți din partea Partidului politic „Șor” și confirmarea reprezentantului cu drept de vot consultativ, prin care este înregistrată dna Marina Tauber în calitate de concurent electoral la funcția de primar general al mun. Bălți la alegerile locale noi din 21.11.2021 din partea Partidului politic „Șor” [21]. Ulterior, Comisia Electorală Centrală urmare a examinărilor rapoartele privind finanțarea campaniilor electorale, la fel și informațiile prezentate de autoritățile publice, sesizărilor și plângerilor parvenite în adresa CEC, precum și audierilor din cadrul ședinței, a fost formulată o bănuială rezonabilă de utilizare, de către candidatul Marina Tauber și în interesul acesteia a unor fonduri financiare nedeclarate de circa 152 725 lei. Totuși, urmare a controlului efectuat și probelor colectate, Comisia a constatat, cu certitudine, utilizarea fondurilor nedeclarate în mărime de, cel puțin, 34 260 lei. Astfel organul electoral sa adresat în Judecătoria Bălți cu solicitarea de anulare a înregistrării, iar la data de 04.12.2021 Judecătoria Bălți a dispus Consiliului Electoral al circumscripției electorale municipale Bălți nr. 2 să emită o hotărâre privind anularea înregistrării concurentului electoral al Partidului Politic Șor, Marina Tauber. În definitiv candidatul respectiv i s-a anulat înregistrarea în cursa electorală. Acest fapt a deschis o dezbatere privind eligibilitatea procesului și legitimitatea procesului electoral respectiv.

Totodată, au fost scoase la iveală anumite carențe de ordin legal, cum ar fi nereglementarea clară a unor

situații descrise mai sus în ce privește termenele de emitere a hotărârilor definitive, astfel candidatul intrând în turul doi al alegerilor, a fost anulată înregistrarea chiar în ziua alegerilor. Constatând un fapt împlinit care ține de puterea lucrului judecat chestiunea în cauză depășește aspectul procesual electoral și se răsfrânge inclusiv sub aspect politic, una din consecințe fiind prezența slabă la urnele de vot din partea alegătorilor - 9,98%, iar primarul fiind ales cu doar 7148 voturi [24]. În consecință, avem situația când la un număr de 101938 alegători incluși în listele electorale de bază sau prezentat la urnele de vot doar 10218, acest fapt, deși este legal ridică un mare semn de întrebare privind legitimitatea și reprezentativitatea primarului din autoritatea administrativă respectivă.

Abordând aspectul evoluției istorice a instituției alegerilor locale, amintim faptul că RSS Moldovenească, ca parte a URSS, a fost organizată în raioane, împărțite în soviete satești [25]. Legea nr 306-XIII privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova din 07.12.1994 stabilea că administrația publică în unitățile administrativ-teritoriale se întemeiază pe principiile autonomiei locale, ale descentralizării serviciilor publice, ale eligibilității autorităților administrației publice locale și ale consultării cetățenilor în problemele locale de interes deosebit iar teritoriul Republicii Moldova este organizat în unități administrativ-teritoriale autonome cu statut special: raioane, orașe și sate. În condițiile legii, unele orașe pot fi declarate municipii [20, art. 2-3]. Pentru prima dată de la obținerea independenței, legea respectivă readuce noțiunea de comună. Statutul de municipiu li se atribuie orașelor Chișinău, Bălți Bender, Tiraspol. Legea mai prevedea că formarea, desființarea și schimbarea statutului unității administrativ-teritoriale se efectuează de către Parlament în baza propunerilor Guvernului și autorităților administrației publice locale [20, art. 12].

Prin Legea 310/1994, organizarea instituției primarului era determinată de principiul autonomiei locale, primarii fiind aleși de locuitorii satului. În anumite condiții, primarii puteau fi numiți de Președintele Republicii Moldova. Ei erau și președinți ai organului executiv al consiliului local denumit primărie. În Legea 186/1998 instituția primarului este definită ca autoritate executivă aleasă prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat, excluzându-se posibilitatea numirii acestuia de către autoritățile statului [8, p. 139].

Încercând o structurare a evoluției alegerilor locale, de la obținerea independenței până în prezent, în opinia noastră, *putem diviza cele trei decenii în trei etape*:

I. De la proclamarea independenței până la adoptarea Constituției, aceasta cuprinde frământările sociale de după și din perioada destrămării URSS. În această perioadă Sovietul Suprem al RSSM prin Hotărârea nr. 45-XII din 29.05.1990 instituie o comisie permanentă pentru autoadministrarea locală și economică locală, care avea sarcina de înfăptuire consecventă a reformelor politice și economice, de restructurare radicală în RSSM, a autoadministrării locale. Această comisie împreună cu Guvernul au elaborat și au promovat Legea nr. 635-XII din 10 iulie 1991 cu privire la bazele autoadministrării locale. Prin adoptarea acestei legi se fac primele încercări în vederea stabilirii unor principii caracteristice unui sistem de tranziție spre democrație [8, p. 60].

II. Cuprinde perioada adoptării Constituției Republicii Moldova, în 1994 până la ratificarea Cartei Europene pentru Autoadministrarea Locală, în 1997. Această perioadă se remarcă prin instituirea la nivel constituțional, unde au fost stabile în art. 109, principiile de bază ale administrației publice locale: autonomia locală, descentralizarea serviciilor publice, eligibilitatea autorităților administrației publice locale și consultarea cetățenilor în

probleme locale de interes deosebit. Totodată, este adoptată Legea nr. 310-XIII din 07.12.1994 privind administrația publică locală. Apar primele alegeri locale, deși se menține numirea primarului interimar și a președintelui comitetului executiv raional interimar de către Președintele Republicii Moldova la propunerea Guvernului. Este ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr. 1253-XIII din 16.07.1997 Carta Europeană pentru autoadministrarea locală, adoptată la Strasbourg la 15 octombrie 1985. Această perioadă se mai caracterizează prin apariția alegerilor autorităților locale dar și al păstrării sistemului de numire de către autoritățile centrale a reprezentanților în administrația locală, prin urmare o putem numi perioada dublelor standarte [8, p. 60].

III. Cuprinde perioada de la ratificarea Cartei Europene pentru Autoadministrarea Locală (1997) și până în prezent. La rândul său, ea poate fi divizată în două perioade: a) perioada adoptării și funcționării Legii nr. 186-XIV din 06.11.1998 privind administrația publică locală, astfel se organizează autoritățile locale formate din consilii locale și primari, alese nemijlocit de către cetățeni. La nivelul doi erau organizate consilii județene (putem numi această scurtă perioadă, perioada județelor) și b) perioada trecerii de la sistemul de județe la cel de raioane. Astfel, legiuitorul nostru prin Legea 781-XV din 27.12.2001 a operat modificări esențiale la legea de bază, marcate și de viziunile politice dominante la acea vreme în organul legislativ al statului. Toate modificările ulterioare au păstrat și întărit instituția alegerilor locale.

Concluzii

În încheiere, vom remarca faptul că instituția alegerilor locale vine să garanteze un principiu fundamental, care este autonomia locală. După cum arată și autorul român Valentin I. Prisacaru autonomia administrației publice locale constă în

dreptul autorităților publice locale reprezentative, de a dispune de toate măsurile pentru realizarea, pe plan local, a sarcinilor puterii executive – satisfacerea intereselor generale ale locuitorilor din unitatea administrativ-teritorială în care funcționează organul administrației publice locale [9, p. 750]. El leagă acest principiu de cel al descentralizării care este tot unul de organizare și funcționare a administrației publice locale, părere cu care vom fi de acord în totalitate, deoarece nu poate exista o autonomie a organelor reprezentative locale dacă nu există o descentralizare efectivă a serviciilor publice. Totodată, un element fundamental îl exprimă și Anton Trăilescu, care subliniază că autonomia locală este numai administrativă și financiară, nu și politică [10, p. 24]. Credem importantă această afirmație, în condițiile în care nu se poate aduce atingere caracterului unitar al statului, stabilit chiar în primul articol al Legii fundamentale.

Autorul Ioan Alexandru, vorbind despre activitatea administrației în țările europene, subliniază faptul că statul trebuie să stabilească cu precizie limitele competenței sale sub forma legii, așa cum face în privința libertăților cetățenilor, el nu trebuie să acționeze mai mult decât ține de competența sa legală [11, p. 133]. El precizează că conceptul de ordine trebuie să traseze relația dintre stat și cetățeni și trebuie să slăbească monopolul puterii, ori autonomia locală, inclusiv prin instituția alegerilor locale, este o formă perfectă din acest punct de vedere.

Alegerile locale consacră caracterul eligibil al organelor administrației publice locale din Republica Moldova. Acest fapt îl subliniază și autorul Victor Guțuleac, care spune că modalitatea democratică de alegere a autorităților locale este o operațiune politică și reprezintă un rezultat al unei selecții valorice, în care se iau în considerare starea socială (care cuprinde condițiile materiale și intelectuale ale unui popor), dimensiunile civilizației, cultura

politică și civică, la nivelul cetățeanului mediu, tradițiile [12, p. 200]. Acest fapt este o realitate a zilelor noastre, care pe lângă aspectul democratic, are și o puternică nuanță de politizare excesivă a autorităților locale care nu în toate cazurile duce la o bună gestiune a treburilor publice de nivel local. Alegerile, nu tot timpul selectează reprezentanții cei mai instruiți pentru procesul administrativ, iar aspectul politic face de multe ori imposibilă luarea deciziilor în consiliile locale. Pe acest motiv și datorită lipsei unei tradiții de durată, gestionarea treburilor publice la nivel local are de suferit de multe ori. Totuși, nu putem să nu remarcăm și faptul că primarii și consilierii locali reprezintă autoritățile cele mai aproape de nevoile cetăținilor cu care aceștea interacționează mult mai des decât cu reprezentanții unor autorități centrale, primarii și consilierii fiind de cele mai multe ori oamenii locului.

Totuși, ezitarea unor reforme mai rapide la nivelul autorităților locale din primul deceniu de independență, precum și dese modificări de sistem cum au fost cele din 1998 și 2001 (trecerea la sistemul de județe și ulterior revenirea la raioane), lungă perioadă sovietică care a întrerupt experiența firească a alegerilor printr-o votare, descentralizarea neîncheiată până la capăt, exodul excesiv al populației din localitățile Republicii Moldova, lipsa cadrelor instruite în spiritul autonomiei locale, imposibilitatea finanțării necesităților locale din bugetele proprii, duc la politizarea excesivă a alegerilor locale, accederea unor persoane nepregătite pentru gestionarea cu succes a intereselor localităților, dependența financiară de autoritățile centrale, iar ramificarea neuniformă a autorităților locale face aproape imposibilă dezvoltarea localităților respective.

Nereformarea administrației locale în ansamblu poate să se transforme într-o mare problemă pentru statul nostru, care poate duce la incapacitate de administrare a treburilor publice.

Acest fapt se vede chiar din tabelul prezentat anterior. Nu putem să ne așteptăm la o dezvoltare durabilă a unei unități administrativ-teritoriale care cuprinde de exemplu doar 7 sau 11, ori 16 primării de sate/comune din care exodul populației este în continuă creștere. În aceste condiții care mai este rolul alegerilor locale? Care este rolul autorităților locale de nivelul doi, cum ar fi consiliile raionale? Care este în general rolul unor autorități, care nu se pot întreține pe ele și localitatea pe care o reprezintă sub aspect financiar sau administrativ? Sun doar unele din problemele pe care dorim să le ridicăm pentru a semnala o problemă de administrare cu care se confruntă statul nostru, dar și pentru a formula anumite propuneri de soluționare a problemelor menționate de noi.

Prin urmare, în loc de lege ferenda, se impune:

- întâi de toate, o dezbatere serioasă sub toate aspectele privind caracterul administrativ sau politic al autorităților locale, iar pornind de la această chestiune juridică, sociologică dar și politică statul prin reprezentanții săi, din autoritățile administrației centrale și prin consultare cu cetățenii, trebuie să găsească un răspuns la această chestiune;
- ulterior, se impune revizuirea sistemului de raioane, unde trebuie găsit răspuns argumentat dacă mai sunt necesare asemenea autorități în condițiile de azi ale statului?
- dacă societatea cade de acord că numărul primăriilor este exagerat, iar de multe ori alegerea reprezentanților nu aduc plus valoare, poate revedem sistemul alegerilor locale dintr-o altă perspectivă și anume, am propune, ca reprezentanții în consiliile locale să fie aleși prin vot direct de cetățeni iar primarii să fie aleși de către consilierii localității respective dintr-un număr de specialiști instruiți în acest sens, iar toate astea să fie realizate doar după o reducere a numărului de primării.

În opinia noastră, considerăm că în asemenea mod, vom reuși o reformă substanțială a

administrației locale dar și o întărire a autonomiei locale.

Referințe bibliografice

1. RUSU, G., NEGOIȚĂ, M. *Noțiuni și principii generale privind alegerile locale*. În: *Legea și viața*, nr. 12, 2011.
2. POPA, V. *Tratat de drept constituțional și instituții politice*, Ediția a doua revăzută și adăugată, Chișinău, Notograf Prim SRL, 2021.
3. GUCEAC, I. *Drept electoral*, Chișinău, Tipografia Centrală, 2005.
4. RADU, A. *Sisteme electorale: tipologie și funcționare*, București, Pro Universitaria, 2012.
5. GUSTI, D. *Opere*, vol. II, București, ed. Academiei RSSR, 1969.
6. CONSTANTIN, V. Lucien. *Elitele și statutul lor în societate*, București, Oscar Print, 2003.
7. SMOCHINĂ, A. *Istoria universală a statului și dreptului*, Chișinău, Bons Offices, 2006.
8. CREANGĂ, I. *Curs de drept administrativ*, Chișinău, Epigraf, 2005.
9. PRISACARU, I. Valentin. *Tratat de drept administrativ român*, Partea Generală, București, Lumina Lex, 2002.
10. TRĂILESCU, A. *Drept administrativ. Tratat Elementar*, București, ALL Beck, 2002.
11. ALEXANDRU, I. *Drept administrativ comparat*, București, Lumina Lex, 2000.
12. GUȚULEAC, V. *Drept administrativ*, Chișinău, Universitatea Liberă Internațională din Moldova, 2013.
13. *Constituția Republicii Moldova* din 29.07.1994, publicat în M.O. nr. 1 din 12.08.1994.
14. *Declarația Universală a Drepturilor Omului*, 1948.
15. *Codul Electoral al Republicii Moldova* nr.1381 din 21.11.1997 republicat în M. O. nr. 451-463 din 29.12.2017.
16. *Legea nr. 436 privind administrația publică locală* din 28.12.2006, publicat M.O.nr 32-35 din 09.03.2007.
17. *Legea nr. 344 privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri)* din 23.12.1994, publicat M. O. nr 3-4, din 14.01.1995.
18. *Legea nr 136 privind statutul municipiului Chișinău* din 17.06.2016, publicat în M. O. nr 306-313 din 06.09.2016.
19. *Legea nr. 764-XV din 27.12.2001 privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova*, publicat M. O. nr. 16 din 29.01.2002.
20. *Legea nr 306-XIII privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova*, din 07.12.1994.
21. *Hotărârea nr. 28 a Consiliului Electoral de Circumscripție Electorală Bălți* nr. 2 din 25.10.2021, publicată pe Hot 28 înregistrarea Tauber Marina.pdf (cec.md).
22. *Alegerile locale generale din 2019 în Republica Moldova* - www.alegeri.md (accesat la 02.04.2022).
23. *Alegeri în Republica Moldova* - www.alegeri.md (accesat la 30.03.2022).
24. *2_Bălți_PV_19_12_2021.pdf* (cec.md) (accesat la 02.04.2022).
25. *Organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova* - Wikipedia (accesat la 02.04.2022).